

У центрі уваги - екологічні проблеми

Ярмолинецька централізована бібліотечна система
Ярмолинецька центральна районна бібліотека

У центрі уваги - екологічні проблеми

*(Бібліотеки і
екологічна просвіта)*

Методичний посібник

Ярмолинці, 2016

ББК: 78.34(4УКР – 4ХМЕ)

У 46

У центрі уваги - екологічна просвіта (бібліотеки і екологічна просвіта) : методичний посібник / Ярмолинецька ЦРБ.
– Ярмолинці, 2016 . – 43 с.

У даних методично-бібліографічних рекомендаціях здійснено короткий аналіз екологічної ситуації у нашому районі. Видання також містить матеріали екологічного спрямування, які можна застосувати в роботі, екологічний календар та сценарії.

Методичні поради будуть корисними для бібліотечних працівників та широкого кола читачів.

Упорядник та комп'ютерний набір: Слободян О.Л.,
методист Ярмолинецької ЦРБ

Відповідальна за випуск: Гриб М. А.,
директор Ярмолинецької ЦБС

*В давнину найбагатшими
країнами були ті,
природа яких найбільш щедра;
нині найбагатші країни - ті,
в яких людина найбільш діяльна.*

Генрі Бокль

В 1943 році у світ вийшла книга «Маленький принц» Антуана де Сент-Екзюпері, де головний герой твору сказав: «Прокинувся – приведи до ладу свою планету». На сьогодні ці слова актуальні як ніколи. Людство усвідомлює небезпеку скорочення життя на Землі через свій вплив на масштаби природокористування, інтенсивність господарювання, забруднення природного середовища. Однак тривогу за якість останнього відчуває далеко не кожен із нас, житель міста й села, де знаходяться основні джерела забруднення атмосферного повітря, вод, ґрунтів. Земля, що годує нас, повітря, яким ми дихаємо, вода, котру споживаємо, щорічно зазнають величезних втрат від необдуманого дії тих, хто ними користується.

Погляньте, у що перетворюються чисті струмки, зелені гаї – усе, що живило нас протягом багатьох віків! Звалища сміття, гори мінеральних добрив чи пестицидів, залишених безгосподарно. Ґрунти та водні об'єкти в Україні продовжують забруднюватися сотнями тисяч тонн продуктів промислової, сільськогосподарської, комунальної діяльності. Тому якість природних багатств суттєво змінюється.

Екологічні проблеми є й у нашому районі. Хоча вони й споріднені із загальнодержавними, проте мають і відмінності. Надмірна концентрація автотранспорту та байдужості населення на території району призвела до забруднення довкілля. Тому проблема санітарної охорони навколишнього середовища не втратила своєї актуальності.

Тривожить також забруднення земель побутовими відходами й хімічними засобами. Ситуація ускладнюється порушенням природоохоронних вимог при зберіганні, транспортуванні та

застосуванні хімікатів у більшості господарств, використанням препаратів сумнівної якості, більша частина з них не відповідає природоохоронним вимогам.

Таким чином можна прогнозувати погіршення екологічної ситуації в найближчі роки, якщо паралельно із реалізацією заходів щодо стабілізації економіки не здійснюватимуться адекватні кроки в екологічному плані.

До найбільш гострих питань сьогодення, що торкаються кожного з нас і від яких залежить наше майбутнє, слід віднести екологічні – проблеми ресурсів, гармонізації взаємин людини та природи, охорони навколишнього середовища. Тому в жителів району потрібно формувати моральне та естетичне відношення до довкілля. А бібліотеки як інформаційні, освітні установи повинні стати центром екологічної просвіти.

Популяризація літератури з екологічних питань – тема не нова. Працівники книгозбірень готують виставки, проводять масові заходи різноманітних форм, влаштовують зустрічі з екологами, фахівцями природоохоронних об'єднань. У нашій області функціонує ряд екологічних організацій, у співпраці з якими бібліотеки можуть здійснювати свою екологічну просвітницьку діяльність.

Використай у роботі

Протягом квітня у всіх книгозбірнях району буде проходити місячних екологічної просвіти населення. Основними напрямки роботи бібліотек з екологічної просвіти населення буде оформлення бібліотек, а саме книжково – ілюстративні виставки або стенди, дитячі малюнки, урни для використаних батарейок, кришечок; розкриття теми в засобах масової інформації на сайтах та в соціальних мережах. Проведення соціокультурної роботи (додаток №1), це - творчі акції, круглі столи, конкурси малюнку, конкурси на кращий літературний твір по даній темі, флеш – мобі, фотоконкурси, сушки. Також організація акцій із залученням громади по прибиранню територій, смітників, облаштування територій.

Ефективними формами інформаційної роботи бібліотек можуть бути **дні інформації, спеціаліста, періодики, огляди літератури, книжкові виставки** «Світ, який не повинен загинути. Людина і довкілля: сучасний аспект» (до Всесвітнього дня навколишнього середовища), «Зона особливої уваги» (до Дня трагедії). Їх варто проводити для спеціалістів промислового виробництва, викладачів та студентів відповідно до календаря екологічних дат. У бібліотеках району, де функціонують Інтернет-центри, обладнані сучасними комп'ютерами та відповідною технікою рекомендуємо влаштовувати **віртуальні виставки та презентації**, проводити за допомогою скайпу **конференції в режимі он-лайн**. Їх можна організовувати, до річниці чорнобильської катастрофи, інших дат екологічного календаря. Це допоможе поглиблювати в молодого покоління знання із цього питання, підвищувати його екологічну культуру, що спонукатиме до більш відповідального та свідомого ставлення до природного середовища.

До проведення екопросвітницьких і природоохоронних заходів варто залучати спеціалістів-екологів, санітарних лікарів, працівників медичної галузі, викладачів навчальних закладів,

журналістів, письменників, юристів. Під час їхньої організації не треба забувати про сучасні інформаційні технології та можливості бібліотек і використовувати їх у повній мірі: розповідати про свою роботу на сайтах, висвітлювати екологічну проблематику в блогах. Співпраця з органами державної виконавчої влади, місцевого самоврядування, громадськими організаціями, керівниками та фахівцями підприємств сприятиме поповненню бібліотечного фонду матеріалами про екологічний стан району, тенденції його розвитку, джерела забруднення довкілля й продуктів харчування, інші соціально-економічні фактори. Усю роботу книгозбірень потрібно висвітлювати засобами масової інформації. У місцевій пресі слід систематично друкувати *списки нових надходжень*, виступати з *інформаційними оглядами літератури*, інформувати населення про найбільш важливі екопросвітницькі заходи через мас-медіа.

Також можна організовувати *круглий стіл* до Дня довкілля чи Всесвітнього дня Землі, наприклад на тему «Екологія Ярмолинеччини: проблеми та перспективи». Подаємо орієнтовний перелік *питань для обговорення*:

- Які об'єкти в районі є потенційно небезпечними?
- Відходи промисловості та інші види забруднення навколишнього середовища. Як їх можна уникнути?
- Чи вигідно підприємцю захищати природу?
- Чи може бути природа об'єктом інвестиційних вкладів?
- Чи несуть підприємства відповідальність за заподіяну шкоду довкіллю?
- Вплив навколишнього середовища на здоров'я людини. Які наслідки?
- Екологія майбутнього: реальні шляхи вирішення проблем.

Бібліотекарям слід активізувати роботу щодо популяризації знань про важливість здорового способу життя, фізичної активності та відмови від шкідливих звичок. Для молоді можна провести **годину інформації** «Домашня екологія: побутові речі в нас удома – джерела небезпеки для здоров'я?», а також зустрічі з лікарями, викладачами екології, безпеки життєдіяльності й запропонувати такі **теми для бесід**: «Проблеми екології у світі», «Здоров'я без ліків і довголіття без хвороб», «Чи легко бути здоровим і жити в гармонії з природою?», «Атестат здоров'я», «Моніторинг здоров'я», «Через освіту до екологічної безпеки та здоров'я».

Цього року виповнилося **30 років із дня аварії на Чорнобильській атомній електростанції**, яка стала найбільшою за всю історію ядерної енергетики у світі.

Пропонуємо **адреси сайтів**, матеріалами яких варто скористатися при розкритті теми про цю екологічну катастрофу:

- <http://uk.wikipedia.org/wiki/Чорнобиль>;
- <http://www.postchernobyl.kiev.ua/about-2>;
- <http://spilkachernobulja.io.ua>;
- <http://voltv.com.ua/do-25-h-rokovyn-chornobylskoj-katastrofy-volynska-odtrk-zaplanuvala-ryad-pered>

Згідно плану роботи Ярмолинецької ЦБС на 2016 рік у квітні у всіх книгозбірнях району проходитиме місячних екологічної просвіти. Тож пропонуємо використовувати **календар екологічних дат**, який можна використати не тільки під час проведення місячника, але й протягом року. (додаток №2).

Доля планети у наших руках

Екологічний вечір до Всесвітнього дня Землі

Ведучий. Увага! Увага! Слухайте всі! Земля в небезпеці! Кілька років тому 22 квітня 12 американських школярів запропонували відзначити День Землі, закликавши всіх землян підтримали цю природоохоронну акцію. Україна цей день відзначає з 1990 року. Земля – колиска людства. Яка ж вона, Земля? Всі говорять : Земля, а кожен бачить і розуміє своє. Для космонавта, серед зірок і сузір'їв,- вона планета, для моряка – вона берег, для геолога – твердиня, що зберігає руди, нафту, голубий газ. Для солдата – вона образ Батьківщини, її просторів, та цінність, яку він захищає, та сила, яка живить його. Для хлібороба земля – це те, у що він вкладає свою працю і любов, від якої чекає плодючого хлібного дару.

Ведуча Хоч скільки б ти не жив на світі літ,
Та завжди викликає хвилювання
Оцей вишневий буйнопінний цвіт,
Рожеве яблуневе квітування.
В зеленому мережеві листків,
Черемухи молочно – білі кисті,
Рясним дощем злітають пелюстки
І падають на трави гостролисті.
Біля дороги гілку нахилю,
Пахучу гілку вишні, ще й з росою.
Он клен схиляє голову свою
Перед її чарівною красою.
Стоять сади в вінчальному вбранні
І соловей весільну їм співає,
На росяних стежках веселка грає –
Серця радіють сонцю і весні.

Ведучий. Українська природа.. Всього два слова, а за ними вишневі сади, над цвітом яких гудуть замріяно веселим роєм бджоли та хрущі, веселі білі хати, що замріяно виблискують склом,

прикрашені дерев'яним мереживом вікон; а ген далі – левада, що манить своєю прохолодою, і срібне дзеркало ставу. Прекрасний сон, що болем розпачу ранить серце. А реальність? Вона у винищених, понівечених, засмічених лісах, атмосфері і землі, що віками давала людині силу і здоров'я, а зараз отруює її нітратами.

Ведуча Переорано землю, переорано небо,
Наче нам на цім світі вже нічого не треба –
Ні трави, ні повітря, ні річок, ані квітів,
Наче прагнемо разом на край світу злетіти,
Загубили ми душі, і розвіяли думи.

Зупинися, людино, хоч на мить і подумай...

Ведучий. А замислитися є над чим. Давайте послухаємо дані, що вдалося відшукати екологам:

Ведуча. За науковими підрахунками, у процесі виробництва в ріки, озера, моря викидається до 6,5 кубометрів забрудненої води, десятки мільйонів шкідливих речовин: фосфору, свинцю, нафтопродуктів. Уявіть собі: лише 5 грамів нафтопродуктів затакують плівкою 50 кв. м водної поверхні, спричиняючи кисневе голодання й отруєння водних організмів, призводячи до загибелі ікри й моллюсків.

Ведучий У воду потрапляють залишки добрив з полів, що має негативні наслідки. Змінюється хімічний склад води, бурхливо розростаються водорості в озерах і водосховища, порушуючи біологічний кругообіг води. Проникаючи у підземні шари землі, азотні сполуки роблять непридатною для пиття колодязну воду.

Ведуча Атмосфера перенасичена викидами отруйних газів, пилу, сажі та попелу. ТЕЦ середньої потужності викидає за добу біля 400 тонн сірчаного газу. Сірчаний газ у вологому повітрі утворює сірчану кислоту. Випадаючи з дощами, вона розкладає не тільки легені людини, але й метали, фарби і навіть каміння.

Ведучий Дослідженнями вчених встановлена залежність між забрудненістю повітря і частотою захворювання дітей рахітом.

Запилене повітря погано пропускає ультрафіолетові промені, необхідні для нормального формування скелета.

Ведуча Трави, що ростуть поблизу автостради, непридатні для корму худоби, так як отруйні сполуки свинцю, які накопичуються в них, можуть отруїти молоко та м'ясо тварини. Найбільш чутливі до дії шкідливих газів хвоїні дерева – сосна, ялина, піхта, ялівець. Тривалість життя дерев у містах скоротилася порівняно з тими, що ростуть у природних умовах. Так, липа у парках живе 125-150 років, на вулиці – 50-80, а у природних умовах – 300-400 років.

Ведучий . Є ще один вид забруднення атмосфери, яке люди роблять свідомо. Це паління. Вчені кажуть, що вдихати тютюновий дим в 4 рази шкідливіше, ніж вихлопні гази безпосередньо з вихлопної труби автомобіля.

Ведуча. Справжньою раною пече Чорнобильська трагедія. Територія 32 районів, 6 областей забруднена радіонуклідами. 19 тисяч га землі втрачено внаслідок радіоактивного забруднення.

Ведучий. Дуже швидкими темпами деградують ґрунти в усьому світі. Як відомо, для утворення родючого шару ґрунту потрібно 1000 років. А сучасна людина здатна зруйнувати цей шар за 1-2 роки.

Ведуча. Світ потерпає від сміття. Спеціалісти підраховали: якщо сміття не знищувати, то через 10-15 років воно вкриє всю нашу планету шаром товщиною 5 м. Величезні площі українських земель знаходяться під мільйонами тонн відходів. 40% ґрунтів доведено до руйнації. Всього ж в Україні затоплено 1 млн. га земель.

Ведучий . Вчені стверджують, що наступні 20-30 років через зміни в навколишньому середовищі світ може втратити більше мільйона видів рослин і тварин. Рівень вимирання в 1000 разів перевищує встановлений природою «нормальний».

Ведуча. Бездумне ставлення до навколишнього середовища привело до того, що на сьогодні у світі втрачено 12000 видів тварин. Протягом останніх століть в Україні повністю зникли тарпан (дикий кінь), тур та український степовий сайгак. На грані зникнення – світлий тхір, норка, горностай, вовк. Зникнення загрожує більш як 150 видам рослин.

Ведучий (З Червоною книгою в руках) читає вірш:

В Червону книгу ми занесли
Світ неповторний та чудесний,
Що поступово вимирає,
Давно рятунку в нас благає.
Невже в майбутньому на світі
Не будуть зеленіти віти –
Верби, берізки, горобини
І диво – дівчини калини.
Невже ми більше не побачим,
Як біля річки верби плачуть.
Як розцвітають на майданах
Високі красені каштани.
Ми всі господарі природи,
Тож збережемо її вроду.

Ведуча. Природа просить порятунку

Зеленим шепотом лісів,
Тривожним лебединим криком,
Змілілим плеском рік, морів.
Вона до нас зі щемом в серці
Зболілі руки простягає,
Надіючись на кращу долю,
Про милосердя всіх благає.
Не ламайте, не знущайтесь,
Не рубайте, не губіть,
Пожалійте, приголубте,
Нагодуйте, оживіть.

Ведучий. За роки Незалежності в Україні створено нове природоохоронне законодавство. Воно включає Земельний (1992), Лісовий (1994), Водний (1995) Кодекси, Кодекс про надра, а також

ряд законів України з питань екології. Права громадян на екологічно безпечне життя закріплені в Конституції України. У ст. 16 говориться, що обов'язком держави є забезпечення екологічної безпеки, підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи. Та кожен громадянин України, окрім екологічних прав. Має також обов'язки щодо збереження довкілля. Ст.66 «Кожен зобов'язаний не заподіювати шкоди природі, культурній спадщині, відшкодовувати завдані ними збитки».

Бібліотекар. «Людина – творіння природи, вона існує в природі, підкорена її законам, не може звільнитися від неї, не може – навіть в думці – вийти із природи», - ці слова належать французькому філософу Полю Гольбаху. Отож, природі кожен із нас зобов'язаний своїм існуванням, своєю досконалістю і могутністю. Шановні присутні, я викликаю вас на діалог. У мене виникли до вас запитання:

(Бесіда - діалог)

Що вам дає світ природи?

Які особисто ваші проблеми задовольняє?

Щоб жвавіше відбувався наш діалог, я попрошу прочитати вірш Володимира Бровченка «Два хлопчики».

Ведуча . Два хлопчики в зелену пору року

До лісу вийшли – вікових дібров.

Один із них прискалив миттю око

Й прикинув діловито : «Скільки дров!»

А навкруги і щебетало, й квітло,

Як сто віків тому, так і тепер...

Не стримав другий хлопчик:

«Скільки світла!

Промовив і , схвильований завмер.

Два хлопчики...

І ліс так пильно в вічі

Дивись сусідам димокур них труб.

Він ще не знав, хто буде тут лісничим:
Чи садівник життя, чи дроворуб...

(Діалог) На жаль, не завжди ми шануємо чарівну вроду природи. Іноді дуже сумні історії відбуваються насправді. Як, наприклад, оця...

Ведучий

У березневий день її зрубали,
Вона, немов лебідонька, стояла,
Стан обвивали шовковисті коси,
Була нам мила в спеку і в морози.
У березневий день її зрубали –
Від болю затремтіла, застогнала
Мов скошена, упала при дорозі,
Весняним соком прорилися сльози.
Той сік цілющий, а вона вже мертва.
Рука не заніміла, не затерпла!
Яке ж жорстоке серце треба мати,
Щоб ту красоту навіки зруйнувати?
Стікали долу ще живі сльозинки...
А небо чисте – жодної хмаринки!
Весна ішла – життя всім дарувала,
А на землі берізка помирала...

Бібліотекар. У мене до вас запитання:

2. Чи завдаєте ви шкоди природі своїм способом життя? Якщо так, то як саме? (діалог) Отож, давайте підведемо підсумок. Зіграємо у гру «Можна – не можна». Для початку розділимось на дві команди. Гра полягає в тому, що одна з команд буде називати, що *можна робити* для природи, друга – *що не можна*. Учасники однієї, то іншої команд по черзі називають свої варіанти правил поведінки в природі. Програє та команда, гравець якої першим зупиниться (можливі варіанти відповідей) *Можна Не можна*

Саджати квіти
Ламати гілки дерев
Охороняти рідкісні рослини

Обдирати кору дерев
Обгороджувати мурашники
Рвати багато квітів
Прибирати місце відпочинку
Руйнувати гнізда
Милуватися красою природи
Смітити в лісі
Підгодовувати пташок
Ловити метеликів
Розумно збирати лікарські рослини
Вбивати жаб

Перемогла дружба. Це дуже приємно, бо означає, що ви засвоїли прості, але такі важливі правила поведінки в природі.

У долі природи – наша доля. Це не фраза, не лозунг, це – істина. І всі ми повинні опановувати цю істину серцем, свідомістю, розумом, відчуттям. Отож, у мене третє питання до вас, діти:

3. Чи під силу вам запобігти деяких економічних проблем нашого часу? Якщо так, то яким чином? (*Діалог*)

Ведуча . Для кожного із нас під силу: 1.Зберігати пам'ятки природи і культури. 2.Обладнувати і очищати місця відпочинку. 3.Оберігати і підготувати тварин. 4.Оберігати рослини; милуватися красою квітів у природі, не витоптувати рослин, ходити по стежках

Ведучий . Природа нам – як рідний дім,
Вона усім – як мати.

Щоб лад завжди був в домі тім,
Про це нам треба дбати.

Іде весна і кличе нас
В поля, теплом зігріті.

Та знати треба повсякчас,
Як слід й не слід чинити.
Не рви трави товсті жмути,
Не рви в букети квіти.

Все, що навколо бачиш ти,
Рости повинно й жити.
Цвітуть дерева з краю в край,
Бує лист зелений.

Дерева, друже, не ламай –
Вони наші легені.
Не рви, не знищуй, не руйнуй –
Це заповідь для тебе.
Красу планети не зіпсуй –
Вона одна під небом.
Змайструй шпаківню, посади
Калину біля хати,
В природу із добром іди,
Вона ж тобі як мати.

Ведуча Найкращим підсумком дня Землі в бібліотеці буде звернення до книги, невичерпаного джерела мудрості. До вашої уваги бібліографічний огляд літератури «Обіймемо Землю красою й любов'ю».

Ведучий. Отож, хочеться вірити, що після всього. Що ви сьогодні почули, душі ваші стануть добрішими, серця теплішими. Давайте любити нашу Землю, наше довкілля. Бо тут живемо, тут живуть наші рідні, близькі, друзі.

Ведуча .

Любіть природу рідну, завжди милуйтеся нею:
Ранковими світанками, вечірньою зорею.
Любіть дерева голі, любіть дерева в шатах.
Вони, ніби колиска, неначе рідна хата.
Не спричиняйте болю, не рвіть природні коси,
А щоб росли густії, споліскуйте у росах.
Із трепетом великим підходьте до природи,
Вслухайтесь в гармонію, в її чарівні оди.
Все на землі, все треба берегти:
І птаха, й звіра, і оту травинку.
Не чванься тим, що цар природи ти,
Бо врешті ти – лише її частинка.
Так, частка – невеличка і залежна –
Цю істину сприймай беззастережно.
Якщо береш, то треба віддавати,
Коли й надалі хочеш царювати.

Екологічний барометр: події, факти, проблеми

Виховна година

Бібліотекар: Давайте з'ясуємо, що означає слово "екологія". Його можна почути по радіо і в телепередач, в розмовах на побутову тему, прочитати в Інтернеті, газетах і журналах. Сталося це не випадково. Вплив людей на природу ставав що далі то більш потужнішим і до кінця XX сторіччя набув планетарного характеру. Природі самій уже не сила було загоїти завданих їй ран.

Першими вдарили на сполох учені, лікарі, потім журналісти й політики. Так от "екологія" - це наука про взаємодію живих організмів і їхніх спільнот між собою і з середовищем, в якому вони проживають. Щодо живого організму, то це може бути і мікроб, і слон, і людина. А середовище проживання - це є ґрунт, і ліс, і повітря, тобто все, що оточує організм і з чим він взаємодіє. Термін цей походить від грецьких слів oikos - дім, помешкання, місце перебування та Logos - наука, тобто, наука про наш дім Землю. Ще нам буде зустрічатися таке поняття "екосистема". "Екосистема" - єдиний природний комплекс, утворений живими організмами й середовищем, в якому вони існують і де всі компоненти тісно пов'язані між собою (екосистемами є річки, ліси, гори і т.д.). Глобальною екосистемою є біосфера нашої планети.

Ведучий. Сотні тисяч років тому, коли кількість людей на Землі була обмеженою, їхній розумовий і технічний потенціал дуже слабким, а могутність природи незрівнянно більшою у порівнянні з людською, природне середовище практично не відчувало на собі тиску гомо Сапієнса, воно легко самоочищалося і самовідновлювалося. Але минули тисячоліття, людське населення почало зростати такими темпами, досягло такої адаптації й поширення на планеті, яких не знала жодна інша популяція.

Людська діяльність з часом перетворилась в могутню силу, здатну впливати на природу не лише в межах окремих районів і континентів, але й на планеті в цілому. Але свого відношення до природи, її ресурсів, людина за віки не змінила, і це призвело до виникнення глобальних екологічних кризових ситуацій.

Ведучий. Стан навколишнього середовища України на сьогоднішній день вважається критичним. За тривалістю життя населення Україна посідає 52 місце в світі. З 1991 року зареєстровано природне скорочення населення. Особливо вражаючим є показники смертності дітей на першому році життя: 13,6 на 1000 народжених. Це 1,5 рази більше, ніж у розвинених країнах. Постає справедливе питання: Що стало причиною цього? Відповідь фахівців - забруднення навколишнього середовища.

Ведучий. Атмосферні забруднення завдають шкоди здоров'ю людини, будівлям, матеріалам, обладнанню, потребують додаткових затрат праці і матеріалів. Крім того, збільшення вмісту сірки та інших сполук в атмосферних опадах, так звані кислотні дощі, негативно позначаються на сільському, рибному, лісовому господарстві. Нещодавно оцінено екологічний стан 120 басейнів річок України. Аналіз показав, що із загальної кількості "розглянутих" басейнів немає жодного, стан якого можна класифікувати як добрий. Найпоширеніші визначення фахівців: дуже поганий стан, катастрофічний.

Ведучий. У Дніпро щороку скидають 1,5 млрд. кубометрів забруднених стоків, в яких нараховується понад тисячу хімічних сполук. У Дніпрі і Десні бактеріальне забруднення зросло в десятки разів. За такого становища технологія водоочищення на Дніпровській та Деснянській водозабірних станціях не може забезпечувати одержання якісної питної води. Крім того, хлорування веде до появи дуже шкідливих сполук, які виділити практично неможливою. А скільки ще "дьюгтю" у склянку води додала Чорнобильська аварія.

Бібліотекар . Мені спало на думку сумні вірші Л.Костенко які, на мій погляд, звучать, ніби страшне передбачення.

Ще назва річки є, а річки вже немає,
Усохли верби, вижовкли рови,
І дика качка тоскно обминає
Рудиментальні залишки багви.
І тільки степ, і тільки спека, спека.

І озерявин проблески скупі.
І той у небі зморений лелека,
І те гніздо лелече на стовпі.
Куди ти ділась річечко?
Воскресни!
У берегів потріскались вуста.
Барвистих лук не знають твої весни,
І світить спека ребрами моста.
Стоять мости над мертвими річками.
Лелека зробить декілька кругів.
Очерети з чорними свічками,
Ідуть уздовж: колишніх берегів.

Я гадаю ми не повинні допустити, що ці скромні рядки стали дійсністю. Але на жаль, в Україні загинуло сотні малих річок. Вчені дійшли висновку, що вже в наступному столітті наша Земля може обернутися на безлюдну пустелю, а ресурсів біосфери вистачить усього на кілька десятиліть.

Ведучий. Кисень. Основним джерелом кисню є зелені рослини. Людина необдуманно поводить ся з цим неоціненним багатством природи. Лише один сучасний пасажирський літак протягом 8 годин польоту поглинає від 50 до 70 т. кисню, викидаючи в атмосферу десятки тон вуглекислого газу й різних шкідливих сполук. А все людство щорічно витрачає таку кількість кисню, якої вистачило б на дихання 50 млрд. людей! Людство створило величезну кількість споживачів кисню, але не народило жодного його виробника. Вчені твердять - за рахунок діяльності людини загальна кількість кисню в атмосфері щорічно зменшується на 10 млрд. т.

Ще одним забруднювачем навколишнього середовища є хімічні речовини. На сьогоднішній день ми не бачимо свого життя без використання продукції, яку випускають різні хімічні заводи, металургійні комбінати тощо (пральні порошки, пестициди, хімічні добрива, миючі засоби). Але всі ці засоби приносять величезну шкоду навколишньому середовищу.

Ведучий. Тютюновий дим. Є ще один вид забруднення повітря, що в сотні тисяч разів перевищує забруднення від будь-якого металургійного чи хімічного комбінату, проте люди свідомо вдихають це повітря. Мова йде про паління. Людина, що палить сигарету, вдихає повітря, забруднення якого в 384000 (!) разів перевищує всі гранично допустимі норми. Вчені кажуть, що вдихати тютюновий дим у чотири рази шкідливіше, ніж вихлопні гази безпосередньо з вихлопної труби автомобіля.

Бібліотекар. Треба ще наголосити, що протягом останніх десятиріч тютюн став набагато отруйнішим. Це тому, що тютюнові листки активно поглинають із повітря шкідливі домішки. Ми назвали лише декілька екологічних проблем, але це не всі.

Дуже багато шкоди навколишньому середовищу завдають і озонові діри, і парниковий ефект, смог, кислотні дощі, ядерна ніч і ядерна зима, шумове забруднення атмосфери, сміттєзвалища. Про ці проблеми ми поговоримо на наступних заходах.

Стан навколишнього середовища України є дуже тривожним. Забруднюються атмосфера, водойми, непередбачувано вносяться добрива і різні хімічні сполуки в ґрунти, порушуються природні угруповання рослин і тварин, пересихають болота, міліють і зникають річки й озера, бездумно вирубаються ліси. На півночі країни знаходяться забруднені території навколо Чорнобильської АЕС і в межах 30-кілометрової зони. Це територія екологічного лиха.

Що ж вплинуло на такий екологічно негативний стан навколишнього середовища в Україні? Це екологічна катастрофа світового масштабу – аварія на Чорнобильській АЕС, яка сталася 26 квітня 1986 року. Проаналізувавши наслідки аварії, можна констатувати, що країна зазнала значного радіаційного забруднення своєї території. На сотні років вилучені з користування тисячі гектарів землі, лісів, пасовищ у зонах відчуження, безумовного відселення, обов'язкового радіологічного контролю. Важким тягарем ляже на долю наступних поколінь аварія на Чорнобильській атомній електростанції та ліквідація її наслідків. Чорнобильська аварія розпочала відлік нового часу. Саме тому ми маємо замислитися та зробити висновки.

Робота транспорту теж спричиняє забруднення природного середовища. Автомобілі є причиною 40%-60% забруднення повітря у великих містах. Тільки в Києві 700 тисяч автомобілів, які викидають 110 тисяч тонн шкідливих речовин за рік.

Останнім часом набули поширення випадки розповсюдження небезпечних інфекційних захворювань. Джерелами їх виникнення стають стихійні сміттєзвалища. Але ж самі мешканці створюють такі звалища на берегах водойм. Через недостатнє забезпечення контейнерами для збору відходів забруднюються також лісонасадження, місця масового відпочинку людей.

Таким чином, стан навколишнього середовища в Україні можна охарактеризувати як загрозливий для здоров'я людей. З метою збереження природи в країні створено територій природно-заповідного фонду. Це - гідрологічні заказники, ландшафтні заказники, лісові заказники, парки, ботанічні заказники, заповідні лісомисливські господарства, орнітологічні заказники. Не проходите повз випадки знищення природи! Активно вступайте на її захист! На завершення нашого заходу мені хотілося б прочитати ці рядки:

Любіть природу рідну, завжди милуйтеся нею:

Ранковими світанками, вечірньою зорею.

Любіть дерева голі, любіть дерева в шатах.

Вони, ніби колиска, неначе рідна хата.

Не спричиняйте болю, не рвіть природні коси,

А щоб росли густії, споліскуйте у росах.

Із трепетом великим підходьте до природи,

Вслухайтеся в гармонію, в її чарівні оди.

Все на землі, все треба берегти:

І птаха, й звіра, і оту травинку.

Не чванься тим, що цар природи ти,

Бо врешті ти – лише її частинка.

Так, частка – невеличка і залежна

Цю істину сприймай беззастережно

Інтелектуальні екологічні ігри

Екологічний бумеранг

1. Вступне слово ведучого

Рятуємо чисте повітря.

Рятуємо воду в морях, океанах, в малих і великих річках.

Рятуємо рідкісних птахів - не всі ще породи,

А ті, що зникають в полях, у лісах, у лугах.

Рятуємо злаки, а потім рятуємо квіти.

Рятуєм світанки - від кіптяви, чаду й димів.

Рятуємо тишу, щоб в тиші мовчати й радіти.

Рятуємо вулицю від голосних двигунів.

Рятуємо землю. А також рятуємо небо.

Рятуємо мрії. Кохання солодкий мотив.

Рятуємо ніжність... Від кого рятуємо?

Від себе,

Поки ще не пізно і можна хоч щось уберегти.

II. Розминка для інтелектуалів (команд)

1. Хто першим запровадив слово екологія?

- а) Дарвін;
- б) Геккель; *
- в) Вернадський.

2. Скільки років може пролежати і не згнити в землі поліетиленовий пакет?

- а) 30 років;
- б) 100 років;
- в) 200 років. *

3. Які тварини найморозовитриваліші?

- а) білі ведмеді; *
- б) качки і гуси;
- в) тюлені.

4. Яка з цих рослин є індикатором?

- а) тюльпан;
- б) хвощ; *
- в) пролісок.

5. Які комахи сигналізують про підвищену радіоактивність?

- а) мухи;
- б) бджоли;

в) мурахи. *

III. Вікторина для вболівальників

(Назвати народні прикмети.)

IV. Вікторина для вболівальників команд

Дати визначення таким термінам і висловам: анабіоз, ареал, бентос, біосфера, біотоп, екологія, ерозія, Зелена книга (1987 р.), Червона книга, консументи, ноосфера, планктон.

V. Відшукай “творіння” людських рук

Серед даних явищ назви ті, які спричинені людською діяльністю і поясни, унаслідок чого це сталося: смог, озонова діра, кислотні дощі, парниковий ефект.

VI. Сучасні робінзони

Уявіть, що ви потрапили на безлюдний острів, де немає прісної води. Ваші дії, щоб вижити.

VII. Вікторина для вболівальників - українські прислів'я і приказки про природу

VIII. Бліц - фінальний конкурс

Запитання для першої команди:

1. Від якого дерева не падає тінь? (саксаул)
2. Який газ є екологічно чистим паливом? (біогаз)
3. Як називається суцвіття злаків? (складний колос)
4. Як називається процес утворення органічних речовин за рахунок енергії світла? (фотосинтез)
5. Як називаються садові ножиці? (сікатор)
6. Яка стародавня назва річки Дніпро? (Борисфен)
7. Як називається територія, яка охороняється? (заповідник)
8. Як називається пристосування організмів до умов навколишнього середовища? (адаптація)
9. Яка пташка народжує пташенят узимку? (шишкар)
10. Яка болотяна рослина може замінити вату і йод?
(сагновий мох)

Запитання для другої команди:

1. Яка формула сухого льоду? (CO_2)
2. Якого газу найбільше у повітрі? (азоту)
3. Як називаються хімічні речовини, що знищують бур'яни?
(гербіциди)
4. Як називаються рослини посушливих місць? (ксерофіти)

5. Яка рослина містить найбільше йоду? (ламінарія)
6. Які організми розкладають органічні речовини на неорганічні в ланцюгу живлення? (редуценти)
7. Як називається система спостережень, аналізу за станом навколишнього середовища? (моніторинг)
8. Як називаються радіоактивні ізотопи хімічних елементів? (радіонукліди)
9. Яка найменша пташка місцевої фауни? (корольок)
10. Як називається сильно забруднене повітря, сполучення пилових частинок, краплин туману, газу, диму? (смог)

IX. “Показуха”

Одна команда пропонує другій відгадати явище природи.

X. Підбиття підсумків, визначення кращого еколога школи

Екологічний ринг

I раунд

1. Які рослини і дерева є індикаторами чистих водойм? (*Латаття біле, жовте; верба.)
2. Які заходи сприяють зменшенню радіонуклідів у грибах та ягодах? (Вимочування - 80%.)
3. Яка рослина поширилася в Україні після нашестя татар? (Аїр - татарське зілля, бо татари вважали, що ця рослина очищує водойми. Коли вони перепливали ріки, кидали аїр, що швидко вкорінювався.)
4. Назвіть єдиний у світі мінералогічний заповідник. (Ільменський.)
5. Пташеня якого птаха не знає рідної матері? (Зозулень.)

II раунд

1. Які представники фауни є індикаторами чистих водойм? (Окунь, щука, *рак річковий, дафнія, ставковик, беззубка, перліниця.)
2. Який сніговий птах, добуваючи корм, пірнає у воду і бігає по дну? (Олянка).
3. “Найстрашніший звір на Землі” - такий напис висить над входом до одного із зоопарків Німеччини. Коли відвідувач притуляє обличчя до масивних ґрат і зазирає у середину, - він

бачить себе: за ґратами встановлено дзеркало... Чи безпідставний цей напис на вході чи ні? Обґрунтуйте відповідь.

4. Назвіть культурні рослини, які мають протирадіаційні властивості. (*Цибуля, *часник, буряк, морква, огірок, хрін, картопля, виноград.)

5. Назвіть тварин і птахів, які зникли з лиця Землі. (Стейлерова корова, безкрила гагарка, тасманійський вовк, тур, тарпан, мамонт, мандрівний голуб)

6. Які дерева називають патріархами? (дуб)

Додаток №2

КАЛЕНДАР ЕКОЛОГІЧНИХ ДАТ

Січень

11 січня – День заповідників

Уперше День заповідників і національних парків відзначено в 1997 році з ініціативи Центру охорони дикої природи та Всесвітнього фонду дикої природи. Цю дату було обрано в ознаменування річниці із часу створення в 1916 році першого державного заповідника Росії – Баргузінського.

29 січня - День мобілізації зусиль проти загрози ядерної війни

День мобілізації зусиль проти загрози ядерної війни відзначається з 1985 року, з моменту прийняття Делійської декларації про принципи вільного від ядерної зброї та ненасильницького світу, в якій міститься заклик до припинення гонки ядерного озброєння, скорочення та поступової ліквідації ядерних арсеналів і усунення загрози ядерної війни. Декларація була прийнята на нараді голів держав і урядів Індії, Аргентини, Греції, Мексики, Танзанії та Швеції.

Лютий

2 лютого – Всесвітній день охорони водноболотяних угідь

2 лютого 1971 року в іранському місті Рамсар було підписано Конвенцію про водно-болотяні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовища існування водоплавних птахів (Рамсарська конвенція). У 1996 році постійний комітет Конвенції обрав цей день датою святкування та проголошення Конвенції про водно-болотяні угіддя на всій земній кулі.

19 лютого – Міжнародний день захисту морських ссавців

(День китів)

Міжнародний день захисту морських ссавців вважається днем захисту не лише китів, а й усіх морських ссавців та інших живих істот морів та океанів. Відзначається з 1986 року, коли після 200-річного винищування китів Міжнародна китова комісія ввела заборону на китовий промисел і торгівлю китовим м'ясом. Щорічно в цей день різноманітні природоохоронні об'єднання проводять акції із захисту китів та інших морських ссавців. В Україні це свято можна назвати днем захисту дельфінів, адже вони є єдиними представниками морських ссавців, які мешкають у наших солоних водах.

Березень

14 березня – Всесвітній день дій проти гребель, на захист річок, води, життя. Свято почали відзначати з 1997 року з метою об'єднання зусиль людей усього світу в боротьбі проти гребель, а також здійснення просвітництва щодо їхнього впливу на річкові екосистеми.

21 березня – Всесвітній день лісів

Свято пов'язане з діяльністю щодо садіння лісів та висвітлення важливості збільшення кількості зелених насаджень. Щороку в цей день фахівці з усього світу обговорюють користь лісу, товарів і послуг, отриманих із нього; люди можуть дізнатися про стале управління лісами, ощадливе використання їхніх ресурсів із метою збереження їх для майбутніх поколінь.

22 березня – Всесвітній день води (Всесвітній день охорони водних ресурсів)

Уперше думку про відзначення такого свята було озвучено в 1992 році в Ріо-де-Жанейро на Конференції Організації Об'єднаних Націй, присвяченій охороні довкілля та розвитку. У 1993 році Генеральна асамблея ООН оголосила

22 березня Всесвітнім днем водних ресурсів (резолюція № A/RES/47/193 від 22 грудня 1992 року).

Метою заходів, що проводяться в цей день, є поглиблення знань про значення та важливість води для продовження життя на Землі, а також про те, як раціональне використання водних ресурсів сприяє підвищенню рівня економіки та соціального добробуту. Офіційно Всесвітній день води відзначається з 1993 року. У червні 1999 року в Лондоні на III Конференції міністри екології й охорони здоров'я 35 європейських країн, у тому числі й України, підписали Протокол про проблеми води та здоров'я, зобов'язавшись оберігати своїх громадян від захворювань, пов'язаних із забрудненням води, захищати водні ресурси, створювати системи усунення небезпечних ситуацій. Починаючи з 2000 року, Всесвітній день води присвячується певній темі, але основна мета його відзначення залишається незмінною. Цього року він проходив під гаслом «Співпраця: основи глобальних водних цілей».

Квітень

1 квітня – Міжнародний день птахів (День зустрічі птахів)

Міжнародний день птахів відзначається щорічно в рамках програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера». 1 квітня 1906 року було підписано Міжнародну конвенцію про охорону птахів. Як масове дитяче свято, воно вперше відбулося в Сполучених Штатах Америки. Його організатором став педагог із містечка штату Пенсільванія. Незабаром цю ініціативу підтримала одна з популярних газет – «Пітсбургська телеграфна хроніка», що розпочала активно пропагувати День птахів.

15 квітня – День екологічних знань

Важливе завдання Дня екологічних знань – інформування громадськості про стан справ у сфері екологічної безпеки, дотримання місцевими суб'єктами чинного природоохоронного законодавства. Свято відзначається шляхом організації та проведення конференцій, семінарів, круглих столів, присвячених питанням екології.

20 квітня (третя субота квітня) – Всеукраїнський день довкілля

Відзначається в Україні з 1999 року, після підписання Президентом України Л. Кучмою указу «Про День довкілля» на підтримку пропозиції Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України й природоохоронних організацій із метою розвитку діяльності, започаткованої Всеукраїнською акцією «Дерево Життя» та іншими громадськими ініціативами.

3–4 тиждень квітня – «Марш парків» – щорічна міжнародна екологічна акція на підтримку заповідної справи. В Україні, Росії, Білорусі, Вірменії та державах Центральної Азії марші парків організовуються з 1995 року з ініціативи Центру охорони дикої природи (ЦОДП). Це – міжнародна акція громадської підтримки особливо охоронних природних територій. Понад 200 держав та неурядових організацій країн СНД співпрацюють із ЦОДП у якості організаторів місцевих маршів. Під час цієї акції відбуваються круглі столи, концерти, фестивалі, конференції, екскурсії тощо. Це сприяє залученню національного бізнесу до природоохоронної благодійної діяльності.

22 квітня – Міжнародний день Землі

22 квітня 1970 року в Нью-Йорку студенти, школярі та їхні вчителі вперше організували святкування національного Дня Землі, запропонувавши зазирнути вглиб екологічних проблем і разом пошукати їх вирішення. З того часу відзначається щорічно. Свято має на меті об'єднати людей планети для захисту навколишнього природного середовища, привернути їхню увагу до проблем екології. Цей день – нагадування про екологічні катастрофи, день, коли кожен має можливість замислитися над тим, що може зробити

для вирішення екологічних проблем. З 1990 року свято стало міжнародним. В Україні відзначається з 1992 року.

26 квітня – Роковини чорнобильської катастрофи.

Міжнародний день пам'яті жертв радіаційних аварій і катастроф

Цього дня в 1986 році на Чорнобильській атомній електростанції стався вибух, який спричинив соціально-екологічну катастрофу глобальних масштабів. Серед усіх трагедій, які пережило людство, чорнобильська катастрофа не має аналогів за масштабами рукотворного забруднення екологічної сфери, негативного впливу на здоров'я, психіку людей, їх соціальні, економічні та побутові умови життя. З того часу цей день перетворився на день скорботи за жертвами чорнобильської трагедії та перестороги щодо відповідального використання мирного атома. У вересні 2003 року на саміті СНД тодішній президент України Л. Кучма висловив пропозицію оголосити 26 квітня Міжнародним днем пам'яті жертв радіаційних аварій і катастроф. Її було підтримано Радою глав держав Співдружності.

Травень

12 травня – Свято екологічної освіти

Екологічна освіта у світі й Україні є сьогодні пріоритетним напрямом навчання та виховання учнів і студентів. Це свято відзначається шляхом організації та проведення в навчальних закладах усіх рівнів, починаючи з дитячих садків та закінчуючи вишами, конференцій, семінарів, круглих столів, присвячених питанням екології.

15 травня – Міжнародний день клімату

Святкується у зв'язку з оголошенням метеорологами необхідності захисту клімату як ресурсу для добробуту нинішніх і прийдешніх поколінь, адже погода та природні катаклізми суттєво впливають на продовольчу, життєву, майнову безпеку, водні ресурси, відпочинок і збалансований розвиток усіх держав без винятку.

22 травня – Міжнародний день біологічного різноманіття

20 грудня 2000 року Генеральна асамблея ООН оголосила 22 травня Міжнародним днем біологічного різноманіття (резолюція 55/201). Тоді ж було прийнято Конвенцію про біологічне різноманіття. Щорічне відзначення цього свята – прекрасна нагода ще раз згадати про необхідність охорони дикої природи та створення рекреаційного фонду, усвідомити відповідальність за збереження й відновлення зелених насаджень планети.

24 травня – Європейський день парків

Уперше святкування Європейського дня парків відбулося в 1999 році завдяки Федерації «Європарк» (EUROPARC Federation) – європейській організації, яка об'єднує природні охоронні території в тридцяти шести європейських країнах. Тепер його відзначають щороку в усій Європі. Дату було обрано не випадково – саме 24 травня 1909 року в Швеції створено перший із дев'яти Європейських національних парків. Сьогодні свято символізує міжнародну солідарність територій, що охороняються. Його мета – підвищення значення заповідників Європи, організація суспільної підтримки їхньої роботи. Цього дня на території й довкола заповідників відбуваються різноманітні заходи, спрямовані на захист природної краси Європи та її культурного надбання.

Червень

5 червня – Всесвітній день охорони навколишнього середовища

15 грудня 1972 року Генеральна асамблея ООН проголосила 5 червня Всесвітнім днем навколишнього середовища (резолюція 2994 (XXVII)). Він відзначається з метою поглиблення суспільного усвідомлення громадськістю необхідності зберігати й покращувати довкілля. Обрання дати обґрунтовано тим, що саме в цей день відбулася Конференція Організації Об'єднаних Націй із проблем навколишнього середовища (Стокгольм, 1972), за результатами якої створено Програму ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП). 5 червня 2000 року вступила в дію програма «Тисячоліття довкілля – приступити до дій», яка є ще одним нагадуванням людству про його роль в охороні довкілля.

Всесвітній день охорони навколишнього середовища вражається однією з найважливіших дат екологічного календаря й щороку відзначається в понад 100 країнах світу, починаючи з 1973 року. Це допомагає привернути увагу суспільства до проблем довкілля й підкреслює гостру необхідність у зміні ставлення людини до природних ресурсів.

8 червня – Всесвітній день океанів

Всесвітній день океанів проголошено в 1992 році на Міжнародній конференції з навколишнього середовища та розвитку, що відбулася в Ріо-де-Жанейро. З того часу свято відзначають усі, хто має навіть найвіддаленіше відношення до Світового океану. У цей день працівники багатьох зоопарків, акваріумів, дельфінаріїв координують свої зусилля в боротьбі за збереження біорізноманіття мешканців морських глибин і стабільні екологічні умови їхнього існування. У 2008 році Генеральна асамблея ООН ухвалила відзначати свято офіційно, чим підкреслила життєву важливість океанів для планети, а також необхідність турботи про їх стан.

17 червня – Всесвітній день боротьби з опустелюванням та посухами

Всесвітній день боротьби з опустелюванням та посухами проголошено Генеральною асамблеєю Організації Об'єднаних Націй у 1994 році (резолюція 49/114). Тоді ж було прийнято Конвенцію про боротьбу з опустелюванням. Державам запропоновано присвятити цей день підвищенню інформованості про необхідність міжнародного співробітництва в боротьбі з опустелюванням та наслідками посух і хід реалізації Конвенції.

Липень

4 липня – Міжнародний день дельфінів-полонених

З огляду на існування по всьому світі дельфінаріїв, ця дата є дійсно актуальною. На жаль, Україна не виняток. Лише в 2009 році на її сухопутній території було відкрито шість дельфінаріїв, не кажучи вже про узбережжя Чорного й Азовського морів, де умови також не завжди відповідають біологічним потребам тварин. Морських

савців у дельфінаріях з абсолютною впевненістю можна назвати полоненими. Адже їх спеціально чи випадково (під час риболовлі) захопили браконьєри, а отже, розлучили з їхніми стадами й родинами.

Серпень

16 серпня – Міжнародний день безпритульних тварин

Цей день увійшов до міжнародного календаря відповідно до пропозиції міжнародного Товариства прав тварин (ISAR) США. Давно доведено, що рівень духовності людини визначається не лише соціальним середовищем, але й характером спілкування зі світом природи. Жорстоке поводження з тваринами в дитинстві може перерости в таке ж ставлення до людей.

Вересень

1 вересня – День працівника охорони природи. День пам'яті видів, винищених людиною

Їх більше не буде... Моа, тур, квага, дронт, тарпан, епіорніс, сумчастий вовк, безкрила гагарка, стеллерова корова, мандрівний голуб... Цих представників фауни ми, люди, не зможемо побачити вже ніколи. Ні в дикій природі, ні в зоопарках. Вони були легковажно знищені нами й залишили згадку про себе хіба що в природничих музеях світу у вигляді шкур, скелетів і фотографій. 1 вересня було обрано для такої пам'яті, тому що саме цього дня в 1914 році в зоопарку м. Цинциннаті (США) помер останній мандрівний голуб. Історія знищення цього виду птахів найбільш яскраво ілюструє нам колосальні масштаби нашого марнування й необачності. І знищили його не древні дикуни, а, здавалось би, цивілізовані люди XIX століття.

11 вересня – День народження Всесвітнього фонду дикої природи (WWF)

Заснований 11 вересня 1961 року, Всесвітній фонд дикої природи є однією з найбільш відомих та ефективних неурядових міжнародних природо-охоронних організацій, яка працює в понад 100 країнах

світу. Місія WWF полягає в тому, щоб зупинити деградацію природних систем планети й побудувати майбутнє, у якому людина та природа співіснують гармонійно. Сьогодні Всесвітній фонд дикої природи об'єднує близько 5 мільйонів індивідуальних членів. В Україні з 2007 року діє Дунай-Карпатська програма WWF. Уведено в дію проект «Збереження та стале використання природних ресурсів Українських Карпат», основними цілями якого є охорона лісів, збереження біорізноманіття, розвиток місцевих громад та підтримка неурядових організацій.

12 вересня – Всесвітній день журавля

Символом організацій, що охороняють природу, журавель уперше став у Сполучених Штатах. Там, рятуючи вид зникаючого американського журавля, учені підкладали його яйця в гнізда журавлів інших популяцій, які відправлялися на гніздування в безпечні місця. День, коли відбувся перший відліт у вирій цілого виводку врятованих птахів, оголошено екологічним святом. Воно викликає значний інтерес у населення, фахівців закладів освіти та культури, висвітлюється засобами масової інформації. У цей день у різних країнах організовуються фестивалі, акції, вікторини, бесіди, конкурси малюнків та інші заходи, спрямовані на поширення інформації про журавлів, їх спосіб життя й охорону.

16 вересня – Міжнародний день захисту озонowego шару

19 грудня 1994 року Генеральна асамблея ООН оголосила 16 вересня Міжнародним днем захисту озонowego шару (резолюція № A/ARES/ 49/114). Свято відзначається з 1995 року в пам'ять про підписання Монреальського протоколу (1987), який обмежує викиди в атмосферу речовин, що руйнують озонівий шар, який фільтрує сонячні й нейтралізує шкідливі ультрафіолетові промені, зберігаючи життя на планеті.

27 вересня – Міжнародний день туризму

Всесвітній день туризму – свято, яке відзначається щорічно з метою пропаганди туризму, висвітлення його внеску в економіку та екологію світової спільноти, розвитку зв'язків між народами різних країн.

28–30 вересня (останній тиждень вересня) – Всесвітній день моря

Всесвітній день моря входить до переліку міжнародних дат, що відзначаються під егідою Організації Об'єднаних Націй. Його поява датована 1978 роком. Саме тоді, на Х з'їзді Асамблеї Міжнародної морської організації, було прийнято рішення про заснування цього свята. Ідея його відзначення виникла як реакція на масштабний вилов риби в морях і океанах нашої планети. Бездумні дії людини наносять непоправну шкоду природі й стають причиною зникнення багатьох рідкісних видів водних тварин. Крім того, це призводить до забруднення морів, озер, річок і глобального потепління на Землі. Одним із факторів, що згубно впливає на стан світового океану, є насичення вод нафтою.

30 вересня – 1 жовтня – Міжнародні дні спостереження за птахами

Такі дні проводяться з ініціативи товариств охорони птахів. Участь в акціях беруть усі бажаючі: вони фіксують, які види птахів зустрічаються в тій чи іншій місцевості, у якій кількості, особливості їх поведінки тощо. Результати своїх спостережень учасники надсилають у товариства охорони птахів, спеціалісти яких їх опрацьовують, узагальнюють та оприлюднюють. Основною метою цього свята є заохочення широкого загалу до пізнання світу пернатих і привернення уваги до проблем їх збереження, оскільки внаслідок діяльності людини й забруднення довкілля чисельність деяких видів значно зменшується або ж знаходиться під загрозою зникнення.

Жовтень

4 жовтня – Всесвітній день захисту тварин

Всесвітній день захисту тварин прийнято відзначати в день смерті святого Франциска – шанованого католицького угодника, який вважався заступником і покровителем усіх беззахисних, у тому числі й тварин (у 1979 році святійшим Отцем Іваном Павлом II оголошений патроном усіх екологів). Рішення про щорічне святкування такого дня 4 жовтня було прийнято ще в 1931 році учасниками Міжнародного конгресу прихильників руху із захисту

природи, який відбувся в Італії. У цей день у різних країнах світу відбуваються різноманітні заходи, спрямовані на підвищення суспільної свідомості та активності громадян щодо охорони тварин.

6 жовтня – Всесвітній день охорони місць існування

День охорони місць існування відзначають у всьому світі. Це свято було затверджено в 1979 році в рамках Конвенції про охорону дикої флори та фауни й природних місць існування в Європі. Людина своєю діяльністю вже давно впливає на природу, змінюючи її. З кожним роком на планеті все більше територій переходять у розряд сільськогосподарських угідь, пасовищ, зазнають змін у зв'язку із зростанням міст, видобуванням корисних копалин, будівництвом заводів та інших об'єктів народного господарства.

31 жовтня – День Чорного моря

Свято відзначається в день, коли в 1996 році представники шести причорноморських країн – Болгарії, Румунії, Туреччини, Грузії, Росії та України – підписали «Стратегічний план дій щодо реабілітації та захисту Чорного моря», який передбачає здійснення практичних заходів, спрямованих на відновлення та збереження довкілля Чорного моря. Екологічні організації причорноморських держав у цей день організовують низку акцій, для того щоб привернути увагу до деградації морського середовища та необхідності проведення заходів щодо запобігання цьому на регіональному рівні.

Листопад

11 листопада - Міжнародний день енергозбереження

Стан навколишнього середовища та ефективне використання енергії є суттєвим для сталого розвитку як на світовому рівні так і на рівні окремої держави. Такі питання як зміни клімату, втрата біосфери та деградація озонового шару, мають глобальний характер, але вони мають величезний вплив на довкілля країни, і їх не можна вирішити поодинокими діями.

15 листопада – День вторинної переробки

За останні 30 років людство витратило третину наявних на Землі ресурсів. З кожним роком їх споживання збільшується на півтора відсотка. Тому таке важливе значення набуває економія природних запасів, пошуки альтернативних ресурсів, вторинна переробка сировини. День вторинної переробки відзначається з метою привернення уваги громадськості, промислових структур до цієї проблеми. Саме тоді проводиться рісайклінг – вторинна переробка кольорових і чорних металів, зношених пневматичних шин, пластикових пляшок, паперу.

Грудень

Початок Всеукраїнських природоохоронних акцій «Збережи ялинку», «Наша допомога птахам» та інших, метою яких є збереження живої природи в зимовий час.

3 грудня – День боротьби з пестицидами

3 грудня 1984 року на пестицидному заводі в Бхопалі (Індія) сталася екологічна катастрофа. Аби привернути увагу до вирішення проблем, які виникають унаслідок виробництва та застосування небезпечних хімічних речовин, латиноамериканська мережа активістів проти пестицидів оголосила цю дату Днем боротьби з пестицидами, який незабаром став міжнародним. Саме в той день екологи всього світу проводять акції та протести, нагадуючи про акумуляцію в довкіллі значної кількості шкідливих хімічних речовин, зокрема пестицидів, які накопичуються в організмах людей і тварин, спричиняючи важкі захворювання.

11 грудня – Міжнародний день гір

Свято проголошено на 57 сесії Генеральної асамблеї ООН у 2003 році з метою привернення уваги до проблем розвитку гірських районів планети й необхідності надання допомоги їх населенню. У відповідній резолюції відзначено особливу актуальність дій, спрямованих на стійкий розвиток цих регіонів. Гори займають приблизно 26% поверхні Землі та є важливим джерелом водного, енергетичного та біологічного розмаїття, а також таких

найцінніших ресурсів, як корисні копалини, лісові та сільськогосподарські продукти. Крім цього, вони відкривають широкі можливості для відпочинку. Будучи однією з найбільших екосистем, що представляють складну та взаємозалежну екологію нашої планети, гори мають велике значення для виживання глобальної екосистеми.

Додаток №3

Методичний лист

Бібліотеки і екологічна просвіта

У квітні 2016 року оголошується місячник екологічної просвіти

Людство усвідомлює небезпеку скорочення життя на Землі через свій вплив на масштаби природокористування, інтенсивність господарювання, забруднення природного середовища. Однак тривогу за якість останнього відчуває далеко не кожен із нас, житель міста й села, де знаходяться основні джерела забруднення атмосферного повітря, вод, ґрунтів. Земля, що годує нас, повітря, яким ми дихаємо, вода, котру споживаємо, щорічно зазнають величезних втрат від необдумані дії тих, хто ними користується.

Погляньте, у що перетворюються чисті струмки, зелені гаї – усе, що живило нас протягом багатьох віків! Звалища сміття, гори мінеральних добрив чи пестицидів, залишених безгосподарно. Ґрунти та водні об'єкти в Україні продовжують забруднюватися сотнями тисяч тонн продуктів промислової, сільськогосподарської, комунальної діяльності. Тому якість природних багатств суттєво змінюється.

Екологічні проблеми є й у нашому районі. Хоча вони й споріднені із загальнодержавними, проте мають і відмінності. Надмірна концентрація автотранспорту та байдужості населення на території району призвела до забруднення довкілля. Тому проблема санітарної охорони навколишнього середовища не втратила своєї актуальності.

Тривожить також забруднення земель побутовими відходами й хімічними засобами. Ситуація ускладнюється порушенням природоохоронних вимог при зберіганні, транспортуванні та

застосуванні хімікатів у більшості господарств, використанням препаратів сумнівної якості, більша частина з них не відповідає природоохоронним вимогам.

Таким чином можна прогнозувати погіршення екологічної ситуації в найближчі роки, якщо паралельно з реалізацією заходів щодо стабілізації економіки не здійснюватимуться адекватні кроки в екологічному плані.

До найбільш гострих питань сьогодення, що торкаються кожного з нас і від яких залежить наше майбутнє, слід віднести екологічні – проблеми ресурсів, гармонізації взаємин людини та природи, охорони навколишнього середовища. Тому в жителів району потрібно формувати моральне та естетичне відношення до довкілля. А бібліотеки як інформаційні, освітні установи повинні стати центром екологічної просвіти.

Основні напрями роботи бібліотек з екологічної просвіти населення

- Розділи на сайтах, соціальних мережах
- Оформлення бібліотеки: книжково – ілюстративні виставки або стенди, дитячі малюнки, урни для використаних батарейок, кришечок
- Розкриття теми в ЗМІ
- Творчі акції: масові заходи, круглі столи, конкурси малюнку, конкурси на кращий літературний твір на тему, флеш – мобі, фотоконкурси, сушки
- Організація акцій із залученням громади по прибиранню територій
- Залучення спонсорів з метою придбання інструментів, техніки для прибирання смітників, облаштування територій.
- Фотозвіт і текстовий звіт місячника екологічної освіти населення
- Благоустрій і озеленення бібліотечних територій

Форми і методи масової роботи бібліотек з екологічної просвіти населення

(До заходів, приурочених до Дня довкілля, Дня землі, для Чорнобильської катастрофи, Всесвітнього дня охорони навколишнього середовища)

Ефективними формами інформаційної роботи бібліотек можуть бути: дні інформації, виставки, ігри, вікторини, конкурси, усні журнали, голосні читання, свята і подорожі, зустрічі з екологами - краєзнавцями, бесіди, екскурсії, лекції - презентації, відеорепортажі, театралізовані вікторини, екотрибуни, фотоконкурси, відеобесіди, майстер-класи, еколого-краєзнавчі ігри-вікторини, краєзнавчі години, година екології, еколого - краєзнавчі читання, уроки екологічної етики, пізнавальні ігри, бліц-турніри, години спілкування, читацькі конференції, круглі столи, тематичні вечори, брейн-ринги, презентації нових книг, прес-калейдоскоп, календар екологічних свят пропонуємо провести за такими темами:

- «Екологія: дзвони сьогодення»
- «Природа просить допомоги»
- «Тривоги рідного краю»
- «Альтернативні джерела енергії»
- «Утилізація відходів»
- «Забруднення навколишнього середовища та здоров'я населення»
- «Екологічні проблеми краю»
- «Довкілля волає «SOS»
- «Аномальні явища в навколишньому середовищі»
- «Екологічні проблеми селища»
- «Заповідники: знай, люби, бережи»
- «Зона зупинення цивілізації»
- «Водна криза – глобальна проблема»
- «Забруднення водних ресурсів і методи їх очистки»
- «Екологія Ярмолинеччини: проблеми та перспективи»
- «Екологія майбутнього: реальні шляхи вирішення проблем»
- «Екологічний барометр: події, факти, проблеми»
- «Домашня екологія: побутові речі в нас удома – джерела небезпеки для здоров'я?»
- «Звалище на ім'я «Земля»
- «Людино! Озирнись, зупинись, подумай!»
- «Еколог - професія майбутнього»
- «Ми всі господарі природи, тож збережемо її вроду!»

Список використаних джерел:

1. **Бровдій В.** Світ, в якому ми хочемо жити / В. Бровдій, О. Гаца, Н. Куруц // Космос, Земля, Природа, Екологія, Людина / В. Бровдій, О. Гаца, Н. Куруц. — К., 1997. — С. 29-37.
2. **Дерій С.** Екологія / С. Дерій, В. Ілюха. — К. : Фітосоціоцентр, 1998. — 196 с. ілюстр.
3. **Джигирей В.** Екологія та охорона навколишнього середовища: навч. посіб. / В. Джигирей. — К. : Т-во «Знання», 2000 — 203 с.
4. **Лук'янова Л.** Основи екології : навч. посіб. / Л. Лук'янова — К. : Вища шк., 2000. — 327 с.
5. **Пруцакова О.** Екологія для дітей / О. Пруцакова, Н. Пустовіт, О. Колонькова ; літ. ред. А. Котенюк. — К. : ГНОЗІС, 2007. — 67 с. : фотоілюстр. (Серія науково-популярних видань ; Кн. 1).
6. **Толстоухов А.** Екобезпечний розвиток : пошуки стратегем / А. Толстоухов, М. Хилько. — К. : Знання України, 2001. — 333 с.
7. **Я пізнаю світ. Екологія:** дит. енцикл. / авт.-упоряд. О. Чижевський ; худож. В. Ніколаєв, О. Кардашук, О. Гальдяєва. — К. : Школа, 2001. — 414 с. : ілюстр.
8. **Яцик А.** Екологічна ситуація в Україні та шляхи її поліпшення / А. Яцик // Здоров'я та фіз. культура.—2005. — № 6. — С.23-24.
9. *Календар екологічних дат* <http://dea.gov.ua/chapter/kalendar4>

Зміст

Вступ	5
Використай у роботі.....	7
Додаток №1	10
Додаток № 2.....	26
Додаток № 3.....	38
Список використаних джерел.....	41

У центрі уваги – екологічні проблеми
(Бібліотеки і екологічна просвіта)

Методичний посібник

Відповідальна за випуск:

Гриб М.А.

Редагування:

Гриб М.А.

Комп'юльне опрацювання:

Слободян О.Л.

Підписано до друку 2016р. Формат 21х14,7

Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman

Друк різнографією. Наклад 40 примірників.

Віддруковано з готового оригінал – макета Ярмолинецька ЦРБ

Смт. Ярмолинці, площа 600-річчя Ярмолинець, 1а

